

Політична культура та ідеологія

УДК 32.019.5:316.75

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17976020>

**Деструктивний вплив чорного піару на процеси
національної консолідації**

Мироненко Петро Володимирович,

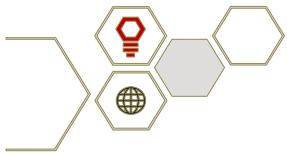
доктор політичних наук, професор, кафедра політології та філософії

імені Сергія Коновала, м. Тернопіль, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-7067-3214>

Прийнято: 02.12.2025 | Опубліковано: 18.12.2025

Анотація. Метою дослідження є аналіз деструктивного впливу чорного піару на процеси національної консолідації та встановлення механізмів, за допомогою яких маніпулятивні комунікаційні практики послаблюють суспільну єдність, формують соціальні розколи і трансформують політичні орієнтації громадян. У межах роботи розглянуто специфіку негативних інформаційних технологій, їхню роль у створенні атмосфери недовіри, а також формування поляризованих уявлень про основні політичні та національні питання. **Методологічну основу** дослідження становлять системно-структурний, політико-комунікаційний та контент-аналітичний підходи, що дають змогу дослідити механізми поширення деструктивних наративів, виявити закономірності їхнього впливу на колективні уявлення, а також оцінити ступінь проникнення в медійний простір. Додатково застосовано елементи дискурс-аналізу та порівняльний метод для виокремлення характерних ознак чорного піару у сучасних політичних кампаніях та інформаційних конфліктах. Отримані **результати** демонструють, що чорний піар є одним із найбільш деструктивних чинників, які перешкоджають



формуванню національної солідарності, оскільки він руйнує довіру до суспільних інститутів, підсилює міжгрупові протистояння та сприяє поширенню емоційно забарвлених, поляризованих інтерпретацій суспільно значущих подій. Встановлено, що маніпулятивні інформаційні кампанії знижують рівень готовності громадян до співпраці, підривають віру в легітимність політичних процесів та формують сприятливе середовище для ескалації внутрішніх конфліктів. У **висновках** наголошується, що протидія чорному піару потребує системного поєднання інструментів інформаційної політики, медіаграмотності та етичних стандартів політичної комунікації. Ефективні стратегії зменшення його впливу повинні охоплювати розвиток прозорої політичної конкуренції, посилення відповідальності за поширення дезінформації, формування критичного мислення та підтримку незалежних медіа як основних елементів стійкої демократичної культури. Результати дослідження можуть бути використані для подальших наукових розвідок щодо впливу маніпулятивних практик на політичну поведінку і соціальну згуртованість, а також для розроблення практичних рекомендацій у сфері національної безпеки та стратегічних комунікацій.

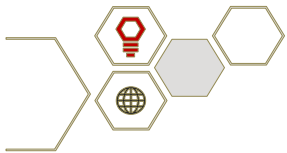
Ключові слова: інформаційні маніпуляції, політична комунікація, соціальна поляризація, медійні наративи, суспільна довіра.

The destructive impact of black PR on national consolidation processes

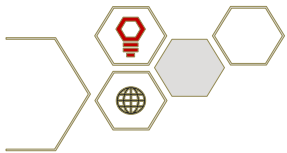
Petro Myronenko,

Doctor of Political Science, Professor, Serhiy Konoval Department of Political
Science and Philosophy, Ternopil, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-7067-3214>

Abstract. The **purpose** of the study is to analyze the destructive impact of black PR on national consolidation and to identify the mechanisms by which



manipulative communication practices undermine social cohesion, generate internal divisions, and transform citizens' political orientations. The article examines the specific features of negative information technologies, their role in fostering a culture of distrust, and their contribution to the formation of polarized perceptions of key political and national issues. The **methodological** framework of the research is based on system-structural, political-communication, and content-analytical approaches, which enable the investigation of the mechanisms of the dissemination of destructive narratives, the identification of patterns of their influence on collective perceptions, and the assessment of their penetration into the media space. Additional methods include elements of discourse analysis and comparative analysis, which help distinguish the characteristic features of black PR in contemporary political campaigns and information conflicts. The **findings** demonstrate that black PR is one of the most destructive factors hindering the development of national solidarity, as it erodes trust in public institutions, intensifies intergroup confrontation, and contributes to the spread of emotionally charged, polarized interpretations of socially significant events. It is established that manipulative information campaigns reduce citizens' willingness to cooperate, undermine confidence in the legitimacy of political processes, and create a favorable environment for the escalation of internal conflicts. The **conclusions** emphasize that countering black PR requires a systemic combination of information policy instruments, media literacy, and ethical standards of political communication. Practical strategies to mitigate its impact should include developing transparent political competition, increasing accountability for the dissemination of disinformation, promoting critical thinking, and supporting independent media as essential elements of a resilient democratic culture. The results of the study may be used for further academic research on the influence of manipulative practices on political behavior and social cohesion, as well as for the development of practical recommendations in the fields of national security and strategic communications.

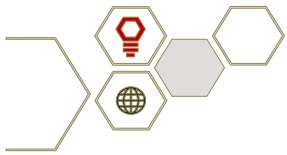


Keywords: information manipulation, political communication, social polarization, media narratives, public trust.

Постановка проблеми. У сучасному інформаційному середовищі, що характеризується високою швидкістю поширення даних та зростанням впливу цифрових комунікацій, зростає актуальність проблеми деструктивного впливу чорного піару на суспільні процеси. Маніпулятивні інформаційні технології, спрямовані на дискредитацію політичних акторів, інституцій або соціальних груп, суттєво видозмінюють публічний дискурс, формують атмосферу недовіри та поглиблюють соціальну поляризацію. У контексті національної консолідації такі практики набувають особливої небезпеки, оскільки підривають фундаментальні механізми суспільної єдності, створюють додаткові лінії розколу та перешкоджають формуванню спільних національних наративів.

Попри систематичні спроби держави та громадських інституцій гарантувати інформаційну безпеку, залишається недостатньо вивченим механізм впливу чорного піару на колективну свідомість громадян, на їхні політичні орієнтації та готовність до консолідації навколо головних національних цінностей в умовах реальної практики. Відсутність узгоджених методів протидії маніпулятивним кампаніям ускладнює процес формування сталих моделей інформаційної політики та стримує розвиток демократичної культури.

Визначення цієї проблеми має вагоме наукове та практичне значення. У науковому аспекті вона сприяє глибшому розумінню природи маніпулятивних комунікацій, виявити їхні структурні елементи та оцінити вплив на процеси соціальної інтеграції й політичної мобілізації. Практично результати дослідження можуть бути використані для розроблення ефективних стратегій протидії деструктивним інформаційним технологіям, удосконалення комунікаційних політик державних інституцій, підвищення рівня



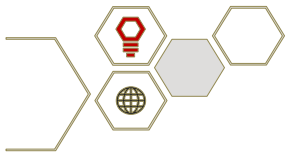
медіаграмотності населення та зміцнення механізмів суспільної стійкості. Формулювання і аналіз цієї проблеми є необхідною умовою для пошуку шляхів зниження деструктивного впливу чорного піару та забезпечення цілісності національного інформаційного простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика деструктивного впливу чорного піару на політичні процеси та суспільну консолідацію активно досліджується українськими та зарубіжними вченими, особливо після початку російсько-української війни. У сучасній літературі сформовано кілька основних напрямів, що стосуються інформаційної безпеки, політичної комунікації, пропаганди та маніпулятивних технологій.

У праці В. Томахіва [1] наголошено на ескалації технологій чорного піару в умовах гібридної війни та їх ролі у формуванні викривлених політичних орієнтацій. А. Приймич [2] аналізує застосування чорного піару в сучасних виборчих кампаніях і доводить, що маніпулятивні методи безпосередньо впливають на рівень політичної довіри та суспільної злагоди. Суттєвий внесок у теоретичне осмислення поняття пропаганди зроблено у дослідженні А. Гурківської [3], яка наголошує на небезпеці політико-комунікаційних маніпуляцій. У роботі О. Свідерської [4] розкрито механізми цифрової пропаганди в умовах війни та її вплив на інформаційну безпеку України. Значний емпіричний матеріал щодо морально-ціннісних аспектів політичного подає В. Загреба [5], який доводить, що моральні імперативи стають об'єктом атак маніпуляторів, що прагнуть розколоти суспільство.

Питання етичних викликів політичної реклами досліджує Н. Войтович [6], звертаючи увагу на те, що етичний вакуум у медіасфері полегшує поширення чорного піару. У контексті глобалізаційних процесів Л. Танська та Н. Барна [7] аналізують культурні зміни та їх вплив на вразливість суспільства перед інформаційними маніпуляціями.

Значний внесок у вивчення цифрових технологій і національної єдності роблять Т. Гончарук-Чолач та співавтори [8], які доводять, що сучасні



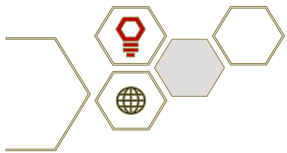
інформаційні інструменти можуть як зміцнювати її, так і ставати інструментом деструктивних кампаній. Аналогічні акценти простежуються у роботах Р. Базики [9], який аналізує роль соціальних медіа як каналу поширення пропаганди та політичної поляризації.

У дослідженні С. Ягодзінського та Л. Левченко [10] розкрито механізми конструювання політичної реальності через дезінформаційні стратегії. М. Закіров [11] акцентує на комунікаційних інструментах епохи постправди, які знижують рівень суспільної згоди через навмисне створення інформаційних суперечностей. О. Гомілко [12] аналізує феномен фейкових новин як інструмента дестабілізації сучасної культури, підкреслюючи їхній вплив на руйнування ціннісних орієнтирів та ерозію суспільної довіри.

У контексті інформаційних війн важливою є праця В. Полторака та співавторів [13], у якій досліджено, як PR-технології використовуються для формування громадської думки під час інформаційних атак. Ж. Денисюк [14] підкреслює необхідність державної контрпропаганди, наголошуючи на зростанні ролі інформаційної політики у період війни. Роль політичного у консолідаційних процесах висвітлено в роботі Л. Зайко та співавторів [15].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну увагу науковців до феномену політичних маніпуляцій, дезінформації та інформаційних війн, низка важливих аспектів деструктивного впливу чорного піару на процеси національної єдності залишається недостатньо дослідженою. Переважна більшість наукових робіт зосереджена на аналізі окремих інструментів маніпулятивних комунікацій або на вивченні політичних технологій у контексті виборчих кампаній. Водночас майже не розглядаються механізми, за допомогою яких чорний піар змінює суспільні настрої, руйнує довіру між соціальними групами та формує нові лінії суспільних розколів.

Малодослідженою залишається проблема кумулятивного ефекту систематичних негативних інформаційних кампаній, коли поєднання



дезінформації, дискредитаційних матеріалів, емоційно забарвлених наративів та цілеспрямованого зниження рівня довіри створює довготривалі наслідки для національної єдності. Недостатньо комплексних досліджень, присвячених оцінці впливу чорного піару на готовність громадян до згуртованості навколо державних інституцій, на переосмислення ідентичності та на формування громадянської солідарності у кризових умовах.

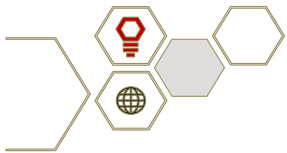
Причиною цього є складність вимірювання латентних соціально-психологічних процесів, швидкості зміни медійного середовища та обмеженості систематизованих емпіричних даних. Значна частина наявних робіт тяжіє до описового характеру, залишаючи поза увагою глибинні механізми впливу маніпулятивних технологій на колективні уявлення та моделі поведінки громадян.

Вивчення невирішених аспектів є критично важливим, оскільки саме вони дозволяють оцінити, яким чином чорний піар впливає не лише на окремі політичні рішення, а й на фундаментальні основи суспільної єдності. Подальший аналіз відкриває можливості для формування більш точних моделей інформаційної безпеки, удосконалення державних комунікаційних політик та розроблення ефективних механізмів протидії деструктивним наративам.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є комплексний аналіз деструктивного впливу чорного піару на процеси національної єдності, визначення механізмів трансформації суспільних уявлень під впливом маніпулятивних інформаційних практик та окреслення шляхів мінімізації їх негативних наслідків для суспільної згуртованості.

Для досягнення цієї мети було поставлено такі дослідницькі завдання:

- виявити основні інформаційні стратегії чорного піару та охарактеризувати їхні комунікативні особливості;



- проаналізувати механізми впливу маніпулятивних наративів на рівень суспільної довіри, політичні орієнтації громадян та структуру соціальних розколів;

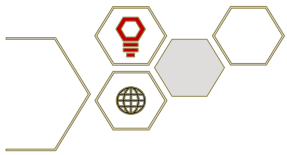
- оцінити довготривалі наслідки негативних інформаційних кампаній для процесів національної консолідації;

- обґрунтувати напрями підвищення стійкості суспільства до деструктивних інформаційних впливів та запропонувати елементи ефективної стратегії протидії «чорному піару».

Сформульовані цілі та завдання визначають логіку подальшого викладу матеріалу, забезпечують цілісність дослідження та відображають його наукову і практичну значущість.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний український інформаційний простір переживає безпрецедентний рівень маніпулятивного тиску, який різко посилився як із початком гібридної агресії російської федерації, так і в умовах повномасштабного вторгнення. Інформаційна війна стала невід’ємною складовою воєнних дій, а чорний піар – одним із найбільш небезпечних інструментів такого впливу. Його застосування виходить далеко за межі політичної конкуренції: він використовується як засіб цілеспрямованого ослаблення суспільної єдності, підриву довіри до інституцій та формування взаємовиключних інтерпретацій суспільно значущих подій [1, с.174]. Небезпека чорного піару полягає не лише у нанесенні репутаційних ударів окремим політичним акторам, а й у системному руйнуванні соціальних зв’язків, які забезпечують здатність суспільства об’єднуватися навколо визначальних цінностей, норм і стратегічних орієнтирів.

До арсеналу чорного піару належать різні технології, що охоплюють як прямі методи впливу, так і складні багаторівневі комунікаційні стратегії. Це – фабрикація компромату, поширення фейкових новин, дискредитаційні наративи, делегітимізація політичних опонентів, використання чутливих тем для поляризації, тривалі інформаційні кампанії, спрямовані на виснаження

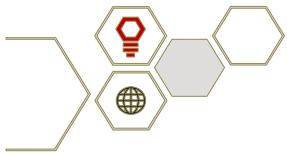


громадської думки [3, с.157]. В умовах гібридної війни такі технології виконують роль зброї, спрямованої на підрив довіри до держави, медіа, громадянського суспільства та всієї системи ухвалення рішень.

Особлива небезпека полягає у тому, що сучасні маніпулятивні стратегії інтегруються у цифрове середовище, де соціальні мережі й алгоритми платформ створюють сприятливі умови для стрімкого поширення негативного контенту. Висока швидкість поширення, можливість точкового таргетування та використання бот-мереж забезпечують широке охоплення аудиторії та практично неконтрольоване формування викривлених уявлень про події. Цифрові платформи перетворюються на інструмент інформаційної зброї, яка впливає на політичні настрої, емоції та рішення мільйонів громадян.

Уразливість суспільства до таких впливів зростає через активне використання маніпуляторами морально-ціннісних аргументів. Апеляція до моральних імперативів, історичних травм чи соціальних страхів створює підґрунтя для підміни понять, радикалізації позицій і появи штучно сконструйованих соціальних антагонізмів [5, с.250]. У цих умовах чорний піар перестає бути інструментом політичної боротьби і набуває властивостей явища, яке руйнує символічні основи колективної ідентичності та підриває саму здатність суспільства до єдності.

Одним із найвагоміших наслідків деструктивних інформаційних кампаній стає поступове, але системне зниження рівня довіри – як до влади, так і до медіа, інституцій громадянського суспільства та навіть міжособистісних взаємин. Довіра є фундаментальною умовою ефективної політичної культури та основною передумовою згуртованості. Маніпулятивні комунікації здатні змінювати моделі політичного мислення, що призводить до порушення ціннісних орієнтирів і формування хибних уявлень про політичні процеси. У результаті дискредитаційні практики сприяють зростанню політичного песимізму, зниженню участі громадян у демократичних процедурах та поширенню відчуття безсилля.

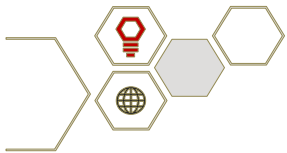


Окремої уваги потребує явище політичної та соціальної поляризації, яке особливо інтенсивно проявляється у соціальних мережах. Маніпулятивні кампанії, побудовані на емоційних та конфліктних наративах, сприяють появі «інформаційних бульбашок», у межах яких формуються замкнені спільноти з різко протилежними поглядами. Це створює умови для ескалації конфліктів, поширення ворожнечі та руйнування горизонтальних зв'язків між громадянами.

Російська федерація упродовж останніх років реалізує комплексну систему багаторівневих інформаційних операцій, спрямованих на послаблення внутрішньої стійкості України та зниження рівня міжнародної підтримки, зокрема в європейських державах. На відміну від традиційних пропагандистських підходів, сучасні російські стратегії ґрунтуються на гнучкому поєднанні дезінформаційних інструментів, психологічних операцій, маніпуляцій емоційно чутливими темами та створенні цілеспрямованого інформаційного тиску в політичному, економічному й культурному вимірах. Вони функціонують не як одноразові інформаційні акти, а як довготривалі та добре структуровані кампанії, інтегровані у внутрішні політичні процеси держав ЄС.

Одним із основних напрямів таких операцій є формування у Європі так званого наративу «втоми від України». Російські медіаресурси та пов'язані з ними проксі-мережі поширюють твердження про нібито «безрезультативність» західної допомоги та «неефективність» санкційної політики, створюючи уявлення, що підтримка України нібито лише «затягує війну» і шкодить економічним інтересам ЄС. Така риторика використовується для внутрішньополітичного тиску на європейські уряди й посилення позицій популістських і відверто проросійських сил.

Паралельно Москва активно експлуатує корупційний наратив, вибудовуючи образ України як держави, «нездатної відповідально розпоряджатися ресурсами» та «непридатної для довгострокового



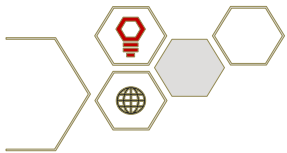
партнерства». Поширення псевдоаналітичних матеріалів, фейкових «розслідувань» і маніпулятивних коментарів у медійному просторі Європи та США спрямоване на те, щоб підірвати довіру до системи українського врядування та створити політичні підстави для скорочення зовнішньої допомоги.

Усередині України інформаційні операції РФ орієнтовані на посилення соціальних протиріч. Питання мови, релігії, мобілізації, соціальної справедливості та внутрішньої конкуренції цілеспрямовано використовуються для загострення суспільних конфліктів. За допомогою соціальних мереж створюється ефект масового невдоволення або радикалізації поглядів, що призводить до поляризації та зниження довіри до державних інституцій.

Окремим напрямом російського інформаційного тиску є маніпуляції економічними темами. Поширюються твердження про «неминучу економічну кризу», «втрату інвестицій», «втечу бізнесу» та «неспроможність відбудови української економіки». На міжнародній арені ці наративи трансформуються у твердження про те, що підтримка України нібито спричиняє підвищення вартості життя у європейських країнах, формуючи підґрунтя для суспільного скепсису й політичного тиску на уряди.

Значного поширення набули також операції, спрямовані на руйнування української ідентичності. За посередництва медіаплатформ та політичних заяв російські актори намагаються делегітимізувати сам факт існування української нації, поширюючи твердження про «штучність» української державності та «спільність історичного коріння з росією». Ці наративи мають на меті підірвати як внутрішню національну ціннісну єдність, так і міжнародну підтримку України.

Інформаційні кампанії часто поєднуються з кібератаками, спрямованими проти критичної інфраструктури. Успішні і невдалі кіберінциденти доповнюються медійними вкидами, спрямованими на



посилення панічних настроїв, спричинення недовіри до спроможності української держави гарантувати цифрову безпеку та стабільність.

Ці стратегії створюють сукупний ефект довготривалої інформаційної ерозії: вони послаблюють як міжнародну підтримку України, так і внутрішню стійкість суспільства, провокують соціальну дезорієнтацію та знижують готовність громадян до колективної мобілізації в умовах війни.

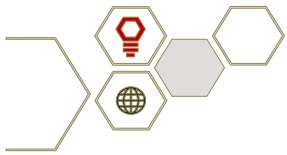
На підставі аналізу джерел літератури [4; 9; 10; 12] сформовано модель, яка демонструє механізм переходу від маніпулятивних дій до довготривалих соціальних розколів. Рисунок 1 відображає типовий ланцюг руйнівного впливу чорного піару та пов'язаних з ним маніпулятивних інформаційних стратегій: від створення дезінформації – до емоційної реакції аудиторії, від зростання напруги – до зниження довіри, від втрати довіри – до ослаблення інститутів та загального зниження рівня готовності суспільства до згуртованості. Наведена схема дозволяє комплексно оцінити деструктивний потенціал маніпулятивних кампаній у сучасному інформаційному середовищі.



Рис. 1. Схема руйнування суспільної довіри під впливом чорного піару

Джерело: власна розробка автора за [4; 9; 10; 12]

Представлена схема демонструє, що вплив чорного піару ґрунтується на багаторівневій та взаємопов'язаній системі інформаційних механізмів. Дезінформація, емоційні наративи та дискредитаційні повідомлення стають каталізаторами недовіри, яка порушує комунікативні зв'язки між громадянами

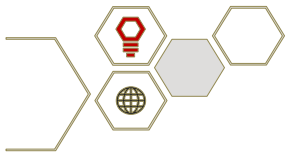


та державою, знижує ефективність суспільної взаємодії й породжує нові лінії соціальної напруги. Такий каскадний характер впливу підтверджує те, що маніпулятивні інформаційні практики мають довготривалі наслідки, що виходять далеко за межі окремих політичних кампаній. Подана схема візуалізує основний тезис статті: чорний піар діє не лише як інструмент політичної боротьби, а й як системний чинник, що руйнує основи суспільної довіри та ускладнює процеси національної консолідації.

В умовах російсько-української війни питання суспільної єдності постає не лише як політична чи соціальна проблема, а й як визначальний чинник національної безпеки. Консолідація ґрунтується на здатності громадян підтримувати спільні цінності, довіряти державним інституціям і зберігати готовність до взаємодії навіть у складних умовах тривалої загрози [8, с.203].

Маніпулятивні інформаційні стратегії впливають на фундаментальні механізми суспільної взаємодії, оскільки формують у громадян почуття нестабільності, страху та недовіри. Дезінформаційні технології здатні змінювати сприйняття політичної реальності, створюючи альтернативні інтерпретації подій і формуючи середовище когнітивної невизначеності [10]. У таких умовах громадяни дедалі частіше спираються на емоції або групові упередження, а не на перевірену інформацію, що відкриває простір для масштабних маніпуляцій.

Особливо загрозливим є поширення постправди – інформаційної парадигми, за якої факти втрачають вагу, а основним чинником стають особисті переконання та емоційні реакції. Саме феномен постправди робить суспільство вкрай уразливим до зовнішніх інформаційних атак і цілеспрямованих маніпуляцій, які негативно впливають на процеси соціальної згуртованості та взаємної підтримки громадян. За таких обставин інформаційне середовище стає полем боротьби за домінування певних наративів, а не за пошук істини.



Не менш небезпечним є культурний вимір маніпулятивних практик. Фейкові новини та інформаційні провокації здатні руйнувати ціннісні та символічні основи колективної ідентичності, підважуючи уявлення суспільства про власне минуле, сучасне та спільну мету [12, с.37]. Коли цілеспрямовані атаки спрямовані проти основ національної ідентичності, вони мають потенціал створювати глибокі розриви як у горизонтальних зв'язках між громадянами, так і у відносинах між суспільством та державою.

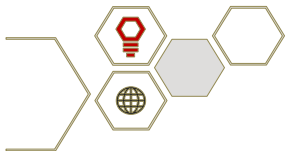
Узагальнення результатів сучасних досліджень дозволяє стверджувати, що чорний піар охоплює широкий спектр деструктивних інформаційних технологій, спрямованих на викривлення уявлень про політичні процеси, дискредитацію державних інституцій і розмивання суспільної довіри [1; 2; 4; 5]. Ці практики особливо небезпечні в умовах політичної конкуренції та інформаційної війни, коли будь-яке послаблення внутрішньої стійкості може мати довготривалі негативні наслідки.

З метою систематизації найбільш поширених стратегій чорного піару було узагальнено ключові форми маніпулятивного впливу, їхній зміст та характерні наслідки для суспільної довіри й соціальної згуртованості (табл. 1). Представлені стратегії відображають найтипівіші практики сучасного інформаційного середовища та дають змогу комплексно оцінити деструктивний потенціал негативних інформаційних кампаній та визначити їхній вплив на суспільні настрої.

Таблиця 1

Основні стратегії чорного піару та їхній вплив на національну консолідацію

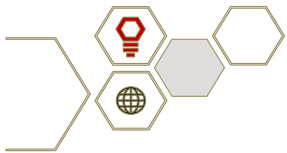
Стратегія		
Сутність	Наслідки для суспільної довіри та консолідації	Приклади
Фейкові новини		
Створення неправдивих повідомлень або «напівправди», що подається як достовірна інформація. Використовується для формування хибних уявлень про події чи осіб	Підрив довіри до медіа, формування викривленої картини реальності, поява панічних настроїв	Поширення дезінформації про «масову евакуацію влади», який викликав паніку у 2022 р.



Стратегія		
Сутність	Наслідки для суспільної довіри та консолідації	Приклади
Дискредитаційні кампанії		
Систематичне поширення негативної інформації (зазвичай без доказів) з метою руйнування репутації політиків, партій, громадських лідерів чи державних інституцій	Зниження довіри до влади, делегітимізація ключових інституцій, зростання політичної апатії	Кампанії щодо «некомпетентності» військового командування, що активно запускали проросійські канали
Емоційні наративи		
Використання страху, шоку, ненависті, образи або відчуття небезпеки для маніпулювання політичними настроями	Ескалація конфліктів, агресія між групами, радикалізація суспільних настроїв	Тези про «заборону мови/віри», що спричиняє спалахи емоційної поляризації
Маніпуляція моральними імперативами		
Апеляція до «морального обов'язку», штучне нав'язування відчуття провини або сорому для тиску на громадську думку	Порушення ціннісної єдності суспільства, моральні дилеми, маніпулятивне навантаження на громадян.	Тези на кшталт «хто не підтримує Х — той зрадник»
Дезінформація у соцмережах / бот-мережі		
Масове тиражування маніпулятивного контенту через боти, тролі, фейкові сторінки. Алгоритмічне підсилення потрібних меседжів	Формування «інформаційних бульбашок», розрив між групами, хаотизація інформаційного поля, зростання недовіри до будь-яких джерел	Ботоферми рф, які створюють масову імітацію «громадської думки»
Вибіркова подача фактів (антипова правдива інформація)		
Надання лише частини правдивих даних, але з пропуском контексту, що повністю змінює їхнє значення	Формування хибних висновків, зміщення акцентів, підтримка потрібного маніпулятору наративу	«Економічні» маніпуляції, коли дані про зростання/спад подаються без бази порівняння
Створення інформаційного хаосу		
Надмірне перевантаження новинами, постійні суперечливі повідомлення, «інфошум»	Втома від інформації, цинізм, відмова від участі в суспільному житті, зниження критичності мислення.	Лавина взаємовиключних повідомлень у перші дні вторгнення.
Атаки на символічні цінності та ідентичність		
Підриг національних символів, історичної пам'яті, культурних маркерів	Руйнування колективної ідентичності, розмивання національних орієнтирів.	Кампанії про «неіснування української нації»

Джерело: узагальнено автором за [1; 2; 4–6; 9–13]

Систематизація основних стратегій чорного піару засвідчує, що кожна з них чинить різний, але завжди послідовний і цілеспрямований деструктивний вплив на суспільну довіру, загострює поляризацію та послаблює здатність

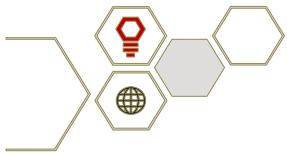


суспільства до консолідації. Поширення фейкових новин руйнує цілісність інформаційного простору, дискредитаційні кампанії підривають авторитет державних інституцій, а емоційно забарвлені маніпуляції та підміна моральних орієнтирів створюють штучні підстави для міжгрупових конфліктів. Ці механізми формують простір хронічної недовіри, який сприяє ескалації внутрішніх суперечностей і використовується як інструмент довготривалого інформаційного тиску.

Отримані результати дають змогу окреслити основні напрями протидії деструктивному впливу чорного піару, які мають принципове значення для збереження суспільної довіри та зміцнення національної консолідації. Одним із провідних чинників є формування прозорості та відповідальної політичної конкуренції. Рівноправний доступ політичних акторів до медіаресурсів, відкритість фінансування виборчих і комунікаційних кампаній та обмеження використання прихованих маніпулятивних технологій створюють умови, за яких деструктивний PR втрачає ефективність. Практика демократичних країн демонструє, що розвинені механізми публічної звітності значно ускладнюють застосування маніпулятивних інформаційних методів і мінімізують можливість невидимого впливу на громадську думку.

Важливим напрямом є вдосконалення системи юридичної та репутаційної відповідальності суб'єктів за поширення дезінформації. Сучасні інформаційні загрози вимагають не лише санкцій за умисне продукування фейкових матеріалів, а й чітко налагоджених механізмів перевірки та верифікації контенту на цифрових платформах. Європейський досвід підтверджує ефективність таких інструментів у мінімізації інформаційних атак, що робить їхнє впровадження в Україні стратегічно доцільним.

Не менш значущим є розвиток медіаграмотності та критичного мислення громадян. Високий рівень обізнаності суттєво знижує ймовірність того, що аудиторія піддаватиметься маніпулятивним наративам, а самі кампанії чорного піару отримають тривалий соціальний ефект. Розширення



освітніх програм, підтримка фактчекінгових ініціатив та інтеграція відповідних компетентностей у формальну й неформальну освіту є важливою умовою підвищення інформаційної стійкості суспільства.

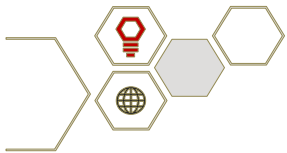
Окремої уваги потребує підтримка незалежних медіа, які забезпечують альтернативу маніпулятивним джерелам та формують простір відповідальної суспільної комунікації. Саме професійні редакції здатні створювати перевірений, збалансований контент, що особливо важливо в умовах гібридної війни, коли інформаційний простір набуває статусу одного з основних полів протистояння.

У сукупності ці напрями формують комплексний підхід до протидії деструктивним інформаційним впливам (табл. 2).

Таблиця 2

Багаторівнева система протидії деструктивним інформаційним впливам і підвищення стійкості суспільства

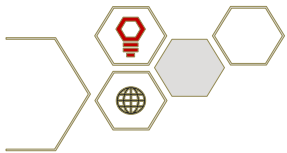
Рівень протидії	Ключові механізми	Суть та інструменти реалізації	Очікуваний вплив на консолідацію і стійкість
Державний рівень	Прозора політична конкуренція	Відкритість фінансування політичної реклами; обмеження прихованого PR; верифікація джерел політичного контенту	Зменшення можливостей для чорного піару; зміцнення довіри до влади та політичних процедур
	Відповідальність за дезінформацію	Впровадження санкцій за свідоме поширення фейків; швидкі механізми спростування; адаптація норм Digital Services Act	Обмеження масштабів дезінформації; підвищення інформаційної безпеки
	Інституційна спроможність	Центри протидії інформаційним операціям; державні системи моніторингу; національні платформи фактчекінгу	Посилення здатності держави реагувати на атаки, зниження рівня вразливості суспільства



Рівень протидії	Ключові механізми	Суть та інструменти реалізації	Очікуваний вплив на консолідацію і стійкість
Медіапростір та громадянські інституції	Підтримка незалежних медіа	Грантова підтримка; професійні стандарти; інструменти верифікації контенту	Формування якісного інформаційного поля; зменшення поширення маніпуляцій
	Саморегуляція медіа	Етичні кодекси; протоколи перевірки даних; прозорість редакційної політики	Підвищення відповідальності медіа та довіри аудиторії
Суспільний рівень	Громадські ініціативи фактчекінгу	Волонтерські мережі; кампанії протидії фейкам; інформаційні хаби	Розвиток горизонтальних зв'язків; швидка нейтралізація фейків усередині спільнот
	Підтримка місцевих громад	Просвітницькі програми; локальні центри боротьби з дезінформацією; комунікаційні платформи	Зміцнення локальної самостійності й соціальної солідарності
Індивідуальний рівень	Цифрова грамотність та критичне мислення	Інтеграція в освіту; навчання аналізу джерел; цифрові компетенції	Зменшення вразливості до маніпуляцій; формування відповідальної інформаційної поведінки
	Емоційна стійкість	Навички роботи з емоційними тригерами; усвідомлене сприйняття інформації	Зниження реактивності на провокаційний контент; стійкість до емоційного тиску чорного піару

Джерело: власна розробка автора

Запропонована багаторівнева модель демонструє, що протидія деструктивним інформаційним впливам не може бути обмежена однією сферою – її ефективність забезпечується синергією державних рішень, професійних стандартів медіа, суспільних ініціатив та індивідуальних компетентностей громадян. Поєднання цих рівнів забезпечує здатність суспільства протистояти маніпуляціям, мінімізувати ризики інформаційних



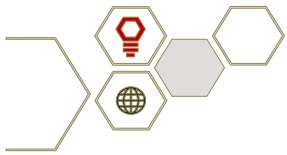
атак і підтримувати високий рівень національної єдності в умовах гібридної війни.

Чорний піар чинить вплив не лише на поточні політичні процеси, а й на стратегічні перспективи розвитку держави. Окремі PR-технології здатні формувати довгострокові викривлення громадської думки, створювати негативні стереотипи щодо діяльності інституцій та політичних акторів, а також знижувати рівень довіри до реформ та державної політики [13, с.125]. Наслідком цього є зрив ключових переговорних процесів (міжнародних, міжвідомчих чи суспільних), що унеможлиблює ухвалення консолідованих рішень у сфері безпеки та державної політики.

У цьому контексті критично важливим є запровадження комплексної державної інформаційної політики, що включає стандартизовані механізми виявлення, нейтралізації та попередження інформаційних маніпуляцій. Ефективна державна інформаційна політика вимагає узгодженої роботи різних інституцій, що охоплює постійний моніторинг інформаційного простору (із використанням автоматизованих технологій) та оперативне спростування дезінформації через офіційні комунікаційні канали та медіаплатформи. Її зміст також включає уніфікацію державних комунікацій та функціонування центрів стратегічних комунікацій, які формують проактивні наративи, спрямовані на зміцнення довіри та суспільної згуртованості.

За відсутності цих механізмів суспільство залишається вразливим до зовнішніх інформаційних атак, що можуть призвести до дестабілізації політичної ситуації, підриву авторитету інституцій та зниження рівня національної стійкості.

Отримані результати свідчать, що чорний піар є одним із найбільш руйнівних чинників інформаційного впливу на сучасне українське суспільство. Його метою є не просто дискредитація окремих суб'єктів, а формування атмосфери недовіри, підрив ціннісної єдності, послаблення горизонтальних зв'язків і зниження здатності громадян до мобілізації в умовах

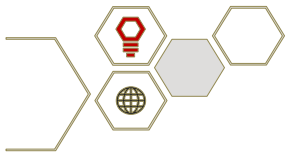


війни. Поширення поляризованих наративів ускладнює формування спільних стратегічних орієнтирів, що знижує ефективність суспільної взаємодії та потенціал національної інтеграції. Відтак зміцнення національної згуртованості можливе лише за умов формування стійкого, прозорого та захищеного інформаційного простору, здатного мінімізувати вплив маніпулятивних кампаній і підтримувати фундаментальні цінності українського суспільства.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу комплексно проаналізувати природу та механізми чорного піару як інструмента деструктивного інформаційного впливу, а також визначити його роль у формуванні суспільних настроїв у період російсько-української війни. Встановлено, що чорний піар функціонує не лише як технологія політичної боротьби, а й як елемент інформаційної війни, спрямований на руйнування суспільної довіри, підрив легітимності державних інституцій та створення умов для соціальної поляризації. Його вплив посилюється в умовах цифровізації комунікацій, коли маніпулятивні наративи швидко поширюються через соціальні мережі та алгоритмічні системи.

Результати дослідження засвідчили, що ефективність деструктивних інформаційних кампаній визначається поєднанням кількох чинників: використанням емоційно забарвлених наративів, експлуатацією морально чутливих тем, таргетованим поширенням фейків, формуванням «інформаційних бульбашок» та цілеспрямованим створенням атмосфери недовіри. Сукупна дія цих механізмів призводить до послаблення політичної суб'єктності громадян, зниження політичної участі, посилення песимістичних настроїв та ускладнення процесів національної єдності.

Під час аналізу було встановлено, що чорний піар істотно трансформує політичну культуру, змінюючи способи сприйняття суспільно значущих подій і моделі політичного мислення. Маніпулятивні стратегії створюють розрив між громадянами та державними інституціями, руйнують горизонтальні

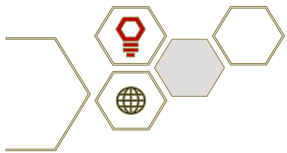


зв'язки та сприяють зростанню соціальних протиріч. Особливо небезпечним є те, що деструктивні інформаційні впливи мають накопичувальний характер і здатні формувати довготривалі соціальні розколи, які зберігаються навіть після завершення активної фази інформаційних атак.

Таким чином, чорний піар у сучасних умовах постає одним із найбільш загрозливих чинників інформаційної безпеки держави та соціальної стабільності суспільства. Його нейтралізація потребує системної взаємодії державних структур, медіаспільноти та інститутів громадянського суспільства. Підвищення рівня медіаграмотності, формування етичної політичної культури, удосконалення державної інформаційної політики та розвиток інструментів верифікації інформації є головними передумовами зміцнення національної консолідації. Створення стійкого, етично орієнтованого та захищеного інформаційного середовища дасть змогу Україні зберегти внутрішню єдність, забезпечити довіру громадян до інституцій та підвищити стійкість до деструктивних маніпуляцій в умовах тривалої збройної агресії.

Список використаних джерел

1. Томахів В. Я. Невидимі війни чорного піару в глобальному політичному контексті. *Політикус*. 2025. № 2. С. 172–176. DOI: <https://doi.org/10.24195/24149616.2025-2.27>.
2. Приймич А. Чорний піар у виборчих процесах сучасності. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2024. № 27(2). С. 109–115. DOI: <https://doi.org/10.15421/172438>.
3. Гурківська А. Концептуалізація поняття «політична пропаганда». *Вісник Львівського університету*. 2021. № 35. С. 150–160. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.35.18>.



4. Свідерська О. Цифрова пропаганда та ризики інформаційної безпеки у контексті російсько-української війни. *Політикус*. 2022. С. 60–64. URL: http://politicus.od.ua/2_2022/10.pdf (дата звернення: 03.10.2025).

5. Загреба В. Використання моральних імперативів у політичній рекламі та PR. *Українська мова та культура в сучасному гуманітарному часопросторі: аспекти міжмовної комунікації та формування комунікативної компетентності сучасного фахівця*: зб. IV міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Ірпінь – м. Ломжа, 21 лютого 2025 р.). Ломжа. 2025. С. 249–252. URL: <https://surl.li/ciyqhx> (дата звернення: 03.10.2025).

6. Войтович Н. Етичні виклики політичної реклами. *Український інформаційний простір*. 2023. №2(12). С. 5–15. DOI: [https://doi.org/10.31866/2616-7948.2\(12\).2023.291197](https://doi.org/10.31866/2616-7948.2(12).2023.291197).

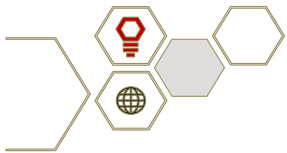
7. Танська Л. В., Барна Н. В. Гармонізація глобалізаційних процесів культури. *Cultural Studies and Art: European Development Direction*: матеріали міжнар. наук. конф. (м. Рига, 16–17 липня 2021 р.). Рига. 2021. С. 10–14. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-117-6-2>.

8. Гончарук-Чолач Т. В., Лазарович М. В., Докаш О. Ю., Гурик М. І. Цифрові фронти: політичні технології та їх роль у сучасній національній консолідації. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2025. № 53. С. 199–205. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v053.2025.33>.

9. Базик Р. Роль соціальних медіа як інструменту поширення пропаганди та їх вплив на політичну активність суспільства. *Політикус*. 2024. № 4. С. 16–22. DOI: https://doi.org/10.24195/2414_9616.2024-4.2.

10. Ягодзінський С. М., Левченко Л. О. Конструювання політичної реальності через дезінформаційні стратегії. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2025. № 55. С. 351–358. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v055.2025.53>.

11. Закіров М. Комунікаційні інструменти конструювання реальності епохи постправди. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені*



В. І. Вернадського. 2023. № 69. С. 26–39. DOI:
<https://doi.org/10.15407/np.69.026>.

12. Гомілко О. Феномен фейку у цифрових викликах сучасної культури. *Humanities Studies*. 2025. № 22 (99). С. 34–41. DOI: <https://doi.org/10.32782/hst-2025-22-99-04>.

13. Полторак В. А., Зоська Я. В., Стадник А. Г. PR-технології як засіб формування й використання громадської думки під час інформаційних війн. *Держава та регіони*. 2020. № 3. С. 121–128. DOI: [https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2020.3\(43\).18](https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2020.3(43).18)

14. Денисюк Ж. З. Пропаганда та контрпропаганда в контексті стратегій державної інформаційної політики. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2021. № 32 (71). С. 46–51. DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2021.2/08>.

15. Зайко Л. Я., Андросович О. І., Лиса І. В. Роль медіа та політичного PR у консолідації українського суспільства. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2023. № 73 (2). С. 169–173. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.2.2/28>.